

- Lesbrief -

ISBN 9789044860283
Titel: Lisa en de vergeten letter
Auteur: Dieuwertje Mastenbroek
Illustrator: Wouter Pasman
Geb. 208 pagina's
Vanaf 8 jaar
Uitgegeven bij Clavis Uitgeverij

Lisa geniet van haar fijne leven met de letters, tot een spannende gebeurtenis alles verandert: hun boek staat plotseling in brand! Helaas blijft het daar niet bij, want allerlei vreemde voorvallen volgen elkaar op. Samen met haar vrienden Jip en Sofie gaat Lisa op onderzoek uit en neemt ze een duik in de geschiedenis om het mysterie te ontrafelen. Welk geheim zit er verborgen in het boek van de letters? En waarom gedraagt t zich toch zo vreemd?

Wij maken
kinderdromen
waar

Lesbrief Lisa en de vergeten letter

Thema's: taal, vriendschap, magie, fantasie, geschiedenis, humor, mysterie

Lessuggesties:

In het verhaal van Lisa en de vergeten letter komt het alfabet tot leven. Aangezien leerlingen op de basisschool volop met letters bezig zijn, biedt dit boek eindeloos veel mogelijkheden voor klasactiviteiten. Deze lesbrief geeft verschillende suggesties, verdeeld in vijf vakgebieden, die willen inspireren en aanzetten tot experimenteren met eigen waardevolle ideeën. Ook bij Lisa en de ontsnapte letters, het eerste deel van deze reeks, is een lesbrief beschikbaar.

Kerdoelen:

De lessuggesties sluiten aan op de kerndoelen primair onderwijs die in 2026 vastgesteld zijn voor Nederland. Bij iedere suggestie staan de overeenkomstige kerndoelen vermeld.

Doelgroep:

De lessuggesties zijn erg breed in te zetten. Een aantal ideeën is zelfs geschikt voor de gehele basisschool. Je kunt de lessen naar eigen inschatting uitvoeren en de verwachtingen of eisen bijstellen.

Wist je dat je op de websites van Clavis Uitgeverij en Dieuwertje Mastenbroek extra materiaal kunt vinden?

- Er zijn kleurplaten om direct in de klas te gebruiken.
- Er is een toffe speurtocht. Je kunt de letters uitprinten en verstoppen in het klaslokaal, het schoolgebouw, de gymzaal of op het schoolplein. Dat kan overigens ook op iedere andere plek: in winkels, in bibliotheken of thuis. De leerlingen kunnen aan de hand van de afstreekkaart bijhouden welke letters ze al gevonden hebben. Altijd een succes!
- Er is een alfabetposter met de levende letters om thuis, in bibliotheken, in winkels of in de klas op te hangen.
- Daarnaast zijn de letters los te downloaden. Daar kun je ontzettend veel mee doen. Je kunt ze bijvoorbeeld als een slinger door de klas hangen. Heeft de klas een nieuwe letter geleerd? Dan komt hij aan de slinger.

Bekijk de website van Dieuwertje!

Taal

Kies een letter

De letters hebben allemaal een eigen karakter en herkenbare eigenschappen. Zo sluipt s sssluw als een sssslang en heeft k het altijd k-k-koud. Laat de leerlingen een letter kiezen en er een karakter voor verzinnen. Daarna schrijven ze een (kort) verhaal over de letter.

Vergelijk daarna de karakters die de leerlingen hebben bedacht bij de letters met die van het boek. Zijn ze gelijkaardig of heel anders?

Waarom hebben de leerlingen voor deze karakters gekozen?

En waarom zou de schrijver voor bepaalde karakters hebben gekozen?

Welk karakter past beter bij de letter?

Sluit aan op:

- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 6A: de leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.

Raad de letter

De leerlingen maken een beschrijving van een letter of schrijven er een verhaal over zonder de letter te noemen. Om hen op gang te helpen, zou je beginzinnen kunnen geven, zoals: 'De letter wordt wakker en komt overeind op de pagina.' Of: 'Voorzichtig stapt de letter uit het boek. Hij kijkt om. Gelukkig, niemand heeft gezien dat hij van plan is om te ontsnappen.' De leerlingen laten hun beschrijvingen of verhalen aan elkaar lezen. Kunnen de anderen raden over welke letter het gaat?

Sluit aan op:

- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 6A: De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.
- Kerndoel 19A: De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.

De ontknoping

In het verhaal zijn er mysterieuze voorvallen: het boek staat in brand, het begint zomaar te beven en er raken letters vermist. Wat zou de aanleiding zijn van deze vreemde gebeurtenissen? En hoe kan Lisa het probleem oplossen?

Lees het boek voor tot en met hoofdstuk 11 en laat de leerlingen de rest van het verhaal zelf bedenken. Vervolgens kun je de rest van het boek voorlezen. Welk verhaal van de leerlingen kwam het dichtst bij het originele verhaal?

Sluit aan op:

- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 6A: De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.
- Kerndoel 28D: De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.

Rekenen

Cijfers in boeken

Het is goed om stil te staan bij het verschil tussen cijfers en getallen. Laat de leerlingen door boeken bladeren en noteren welke cijfers en getallen ze tegenkomen (paginanummers, hoofdstuknummers, ISBN-nummers, getallen in de verhaalttekst, enzovoorts). Wat betekenen deze cijfers en getallen?

Sluit aan op:

- Kerndoel 17A: De school stimuleert de ontwikkeling van een wiskundige attitude bij leerlingen.
- Kerndoel 18A: De leerling herkent en gebruikt wiskunde in alledaagse en maatschappelijke situaties.
- Kerndoel 18B: De school ondersteunt het gebruik van wiskunde in verschillende leergebieden.

Redactiesommen

Redactiesommen kunnen overal over gaan, ook over Lisa en de vergeten letter! Een simpel voorbeeld: er zitten nu 12 letters in het boek en Lisa vindt er nog 9. Hoeveel letters zijn dat samen? Laat leerlingen in hogere klassen, of leerlingen die al goed zijn in rekenen, ook zelf redactiesommen bedenken over het verhaal.

Sluit aan op:

- Kerndoel 10A: De leerling redeneert en rekt met gehele en decimale getallen.
- Kerndoel 15A: De leerling lost wiskundige problemen en toepassingsproblemen op.
- Kerndoel 17A: De school stimuleert de ontwikkeling van een wiskundige attitude bij leerlingen.
- Kerndoel 18A: De leerling herkent en gebruikt wiskunde in alledaagse en maatschappelijke situaties.

Rekenen met tijd

Let op! Deze activiteit kun je pas doen als het verhaal helemaal is (voor)gelezen.

In het boek komt de oude letter Wiel uit het Fenicische alfabet in beeld. Het Fenicische alfabet is minstens drieduizend jaar oud. Over welk jaartal hebben we het dan? Kunnen de leerlingen achterhalen hoelang ons Latijnse alfabet al bestaat? En kunnen ze de oudste alfabetten opzoeken? Bestaat er ook een alfabet dat relatief jong is? Hoe oud is dat dan? Via diverse vragen kunnen de leerlingen wiskundige problemen oplossen.

Sluit aan op:

- Kerndoel 10A: De leerling redeneert en rekt met gehele en decimale getallen.
- Kerndoel 15A: De leerling lost wiskundige problemen en toepassingsproblemen op.
- Kerndoel 17A: De school stimuleert de ontwikkeling van een wiskundige attitude bij leerlingen.
- Kerndoel 18A: De leerling herkent en gebuikt wiskunde in alledaafse en maatschappelijke situaties.

Handvaardigheid

Ontwerp een nieuwe letter

Op veel plekken kun je houten letters kopen. Laat de leerlingen een houten letter versieren. Denk aan wiebeloogjes en armen en benen van pijpenragers. Zo hebben ze hun eigen levende letter! Uiteraard kun je ook zelf letters van allerlei materialen maken: klei, piepschuim, karton, aluminiumfolie, enzovoorts.

Sluit aan op:

- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 6A: De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.
- Kerndoel 35A: De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces.
- Kerndoel 35B: De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.
- Kerndoel 37B: De leerling verkent het ontstaan van kunstzinnige en cultuurhistorische uitingen

Maak een bladwijze uit een oud boek

Zet koffie of thee en laat die afkoelen. Vervolgens kunnen de leerlingen daarmee een blad beschilderen. Als het papier opdroogt, ziet het eruit als oud perkament. Daarop kunnen ze tekenen of schrijven wat ze willen. Misschien kunnen ze een scène uit het boek namaken, een nieuwe letter bedenken of een brief schrijven. Of misschien is het een pagina waar Wiel op zou kunnen leven!

Sluit aan op:

- Kerndoel 35A: De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces.
- Kerndoel 35B: De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.
- Kerndoel 36A: De leerling drukt zich individueel en samen met anderen uit in vormen van kunst.
- Kerndoel 36B: De leerling gebruikt technieken en vaardigheden bij het maken van individueel en gezamenlijk werk.

Teken een bladzijde voor het boek van de letters

De letters leven in een geweldig magisch boek. In dat boek kunnen ze alles doen wat ze leuk vinden. Er zijn sportvelden, bossen, een park, een theehuis vol lekkernijen, een bioscoop en nog veel meer! Geef de leerlingen een groot vel papier en laat hen een pagina voor het boek ontwerpen. Kunnen ze de letters er ook bij tekenen?

Sluit aan op:

- Kerndoel 35A: De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces.
- Kerndoel 35B: De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.
- Kerndoel 36A: De leerling drukt zich individueel en samen met anderen uit in vormen van kunst.
- Kerndoel 36B: De leerling gebruikt technieken en vaardigheden bij het maken van individueel en gezamenlijk werk.

Bewegingsonderwijs

Balanceren en samenwerken

Maak twee- of drietallen. Laat enkele leerlingen proberen letters na te maken, op de grond of staand. Kunnen de anderen raden welke letter ze uitbeelden?

Sluit aan op:

- Kerndoel 38A: De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.
- Kerndoel 38B: De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- Kerndoel 38C: De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.

Alfabettikkertje

Er zijn twee tikkers. Word je getikt, dan blijf je op je plek staan. Je kunt iemand verlossen door voor die persoon te gaan staan en een woord te noemen met de beginletter van diens voornaam. Heb je een woord bedacht met de juiste letter? Dan doe je weer mee!

Je kunt als leerkracht ook kiezen om zelf te bepalen welke letters er op dat moment in het spel zijn, en makkelijke en wat lastigere letters af te wisselen. Voor een extra uitdaging kun je ook extra eisen verbinden aan het woord dat de leerlingen moeten noemen om vrij te komen.

Sluit aan op:

- Kerndoel 38A: De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.
- Kerndoel 38B: De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- Kerndoel 38C: De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.
- Kerndoel 39A: De leerling neemt verantwoordelijkheid voor het samen deelnemen aan beweegactiviteiten.

Het bevende boek

In het verhaal begint het boek soms zomaar te beven. Wat is er toch aan de hand? Zet de gymzaal vol materiaal waar de leerlingen op kunnen staan of in kunnen klimmen. Het principe is hetzelfde als bij 'De vloer is lava': de leerlingen kunnen aanvankelijk rustig rondlopen, maar als de leerkracht roept: 'Het boek begint te beven!', moeten ze snel een plek zoeken om veilig op te staan. Zet je schrap ... Dit is een spannend spel!

Sluit aan op:

- Kerndoel 38A: De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.
- Kerndoel 38B: De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- Kerndoel 38C: De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.
- Kerndoel 39A: De leerling neemt verantwoordelijkheid voor het samen deelnemen aan beweegactiviteiten.

Sociaal-emotioneel

In het boek komen diverse onderwerpen aan bod waar waardevolle gesprekken over gevoerd kunnen worden.

Het onbekende

Dit gesprek voer je na het lezen van het hele verhaal. Zodra Lisa en de letters beseffen wat er aan de hand is in het boek, borrelt er een angst voor het onbekende in hen op. Als Wiel de kermis heeft vernield en het boek in brand heeft gezet, dan móét het toch wel een wilde, woeste letter zijn? De letter p brengt daar wat nuance in: misschien is Wiel gewoon bang? Het is best eng als je alleen in een onbekende wereld bent. Aan het einde van het verhaal blijkt p gelijk te hebben.

Dit kan een mooie start zijn voor een gesprek over vooroordelen. Heb jij weleens een oordeel over iemand geveld dat achteraf gezien niet klopte? Hoe is jouw eerste indruk van iemand die je niet kent? Hoe zou jij het vinden als je alleen in een onbekende wereld bent? Klopt alles wat Lisa over Wiel dacht of heeft hij haar positief verrast?

Sluit aan op:

- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 4B: De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.
- Kerndoel 19A: De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.
- Kerndoel 20A: De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.
- Kerndoel 20B: De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.
- Kerndoel 21B: De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.
- Kerndoel 25A: De leerling analyseert maatschappelijke verschijnselen en ontwikkelingen en benoemt waarden en belangen.
- Kerndoel 25B: De leerling onderzoekt maatschappelijke vraagstukken.
- Kerndoel 28C: De leerling beschrijft hoe mensen omgaan met diversiteit in de samenleving.
- Kerndoel 28D: De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.
-

Een duik in de geschiedenis

Dit gesprek voer je na het lezen van het hele verhaal. Wiel is een letter van ongeveer drieduizend jaar oud. Als hij in de keuken van Lisa rondkijkt, ziet hij ontzettend veel dingen die voor hem onbekend zijn: de kraan, de lamp, de tv, de laptop, enzovoorts. Hoe zou het zijn als je drieduizend jaar vooruitreist in de tijd? Wat zouden mensen dan nog wel of juist niet meer hebben? En hoe zou het zijn als je drieduizend jaar teruggaat in de tijd? Hoe zou je je voelen? Wat zou jij doen als je zo'n oude letter ontdekt?

Sluit aan op:

- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 4B: De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.
- Kerndoel 19A: De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.
- Kerndoel 20B: De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.
- Kerndoel 27A: De leerling beschrijft historische ontwikkelingen aan de hand van gebeurtenissen, personen en voorwerpen.
- Kerndoel 27C: De leerling legt verbanden tussen historische ontwikkelingen en gebeurtenissen in het heden en verkent betekenissen die mensen geven aan het verleden.
- Kerndoel 28D: De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.

